

CZU 343.144.5(73)

DOI 10.5281/zenodo.5796503

PARTICULARITĂȚILE METODOLOGICE ALE APLICĂRII POLIGRAFULUI ÎN SUA**Iurie ODAGIU,***doctor în drept, conferențiar universitar***Andrei LUNGU,***doctorand*

În acest articol ne propunem să facem o analiză și evaluare a unor aspecte legate de evoluția și aplicarea poligrafului în SUA. Se acordă atenție rolului testărilor psiho-fiziologice la cercetarea infracțiunilor. Se face o analiză comparativă cu alte metode utilizate în cadrul testărilor cu aplicarea poligrafului. Ne vom axa atenția asupra metodelor de baza utilizate în SUA și vom formula recomandări pentru cercetările ulterioare în domeniul aplicării poligrafului la cercetarea infracțiunilor.

Cuvinte-cheie: poligraf, detectarea neadevărului, minciună.

METHODOLOGICAL FEATURES OF THE APPLICATION OF THE POLYGRAPH IN THE USA**Iurie ODAGIU,***PhD, Associate Professor***Andrei LUNGU,***PhD student*

In this article we intend to make an analysis and evaluation of some aspects related to the evolution and application of the polygraph in the USA. Attention is paid to the role of psycho-physiological tests in the investigation of crimes. A comparative analysis is made with other methods used in the tests with the application of the polygraph. We will focus on the basic methods used in the USA and formulate recommendations for further research in the field of applying the polygraph to infraction research.

Keywords: polygraph, lie detection, deception.

Introducere. În SUA, printre primele studii se leagă de numele lui John A. Larson, care, în colaborare cu profesorul de psihologie Robert A. Gesell, a realizat în 1920 un aparat poligraf portabil, pe care-l utiliza mai ales pe când lucra pentru poliția din Berkley. [1]

Cu timpul, persoane precum Leonarde Keller și John E. Reid au îmbunătățit metodică testării și tehnica poligraf, făcând posibilă aplicarea acestuia în procesul penal nu numai pe continentul american, ci și în peste de 75 țări cum ar fi: Canada, Japonia, Marea Britanie, Italia, Polonia, Olanda, Rusia, România, China, India, Africa de Sud, Mexic, Filipine, etc.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză profundă a modelelor existente în SUA, pentru o înțelegere substanțială a particularităților metodologice ale aplicării poligrafului de către or-

ganele de aplicare a legii în Statele Unite.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate și discuții. Contribuția SUA în promovarea tehnicii poligrafului este incontestabilă, cercetătorii americani având un rol esențial în elaborarea și dezvoltarea instrumentarului.

Metodele testării cu aplicarea poligrafului în SUA sunt multiple, diversificarea acestora fiind în funcție de scopurile testării (simple sau complexe), metoda de evaluare (clinică sau numerică), tipul întrebărilor, structura testului (metoda comparativă sau metoda Reid).

Metodele aplicate mai des în SUA sunt:

Metodica întrebărilor de control (UZCT),

Metodica comparativă a lui Nathan J. Gordon (IZCT),

Testul federal comparativ (FZCT),

Testul de întrebări generale al Forțelor Aeriene ale SUA (AFMGQT).

Metodele specifice testărilor la angajare sunt:

DLST - tehnica screening,

LEPET - tehnica screening aplicată la angajarea în organelor de aplicare a legii.

Cea mai utilizată metodă pentru determinarea comportamentului simulat este "Testul întrebării de control" (Control Question Test - CQT), dezvoltată de John E. Reid în anul 1947.

Prin ea se încearcă a se ajunge la esența problemei cu ajutorul câtorva întrebări relevante de forma:

na posedă cunoștință despre ele.

Întrebările se referă la detaliile, cunoscute doar de autorul faptei și persoanele care cercetează cauza. În acest context, doar persoana vinovată va reacționa puternic la întrebările relevante din cadrul testării.

Exemplu:

Ce obiect a fost folosit la omorul cet. Ionescu?

Funie ?

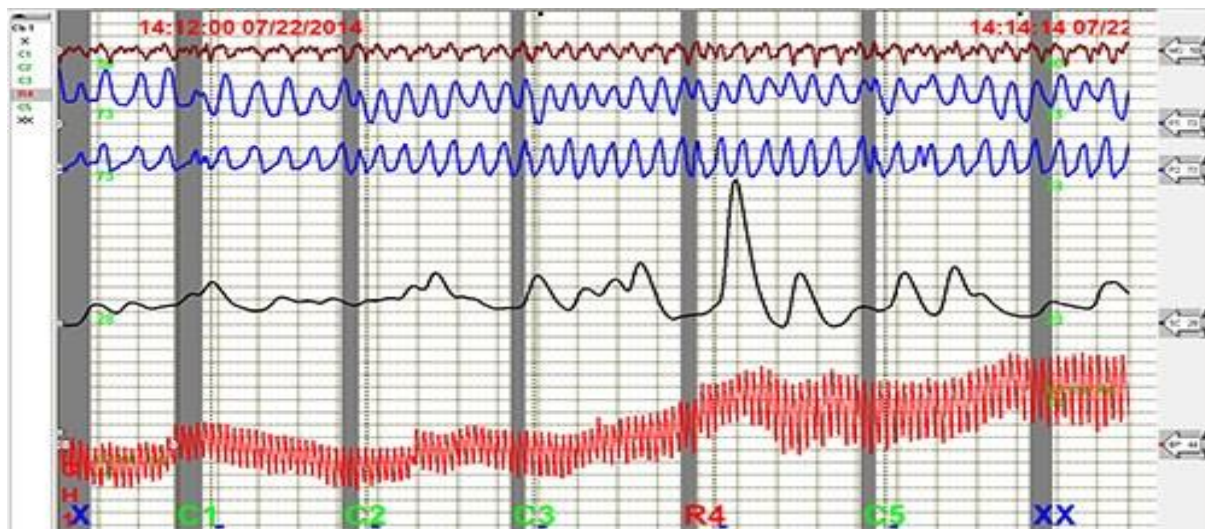
Bătă de baseball ?

Pistol ?

Cuțit ?

Rangă ?

Observăm, din exemplul de mai sus, că specialistul poligrafolog, în setul de întrebări, insecrează un obiect real care a fost folosit la săvârșirea

D-ta ai comis furtul din magazinul Y?

Ai furat din magazinul Y un telefon mobil ?

Aceste întrebări sunt verificate de o întrebare de control:

Te-ai gândit vreodată să furi ceva ?

Tehnica este fundamentată teoretic prin faptul că o persoană nesinceră va reacționa puternic la întrebările relevante și slab la cele de control, în timp ce persoană nevinovată, aflată sub investigație, va reacționa exact invers.

Considerăm că, o atenție deosebită trebuie acordată metodei CIT- testul ce prezumă vinovăția, (Concealed Information Test). Particularitățile metodologice ale testului CIT constau în utilizarea unor informații specifice, circumstanțe, referitoare la o infracțiune, pentru a identifica, dacă o persoană

infracțiunii concomitent cu alte obiecte care nu au nici o atribuție la câmpul infracțional.

Persoana testată va primi indicație de la poligrafolog să răspundă negativ la toate întrebările formulate. Persoana neimplicată la săvârșirea infracțiunii nu va avea reacții semnificative la nici una din întrebările formulate, pe când persoana implicată o să reacționeze la întrebarea cheie.

Bateria de întrebări va fi construită în așa mod, încât să fie exclusă probabilitatea unor reacții informative întâmplătoare la întrebările cheie, legate de obiecte/elemente reale din câmpul infracțional.[2]

Este important ca specialistul poligrafolog în procesul formării bateriei de teste să identifice obiecte/elemente, care sunt semnificative și me-

morabile pentru infractor, dar necunoscute persoanei nevinovate. Un cuțit adus la locul crimei și folosit pentru a înjunghia victima va fi memorabil pentru infractor, în timp ce o măsută de cafea prezentă în câmpul infracțional poate să nu fie.[3] Elementele direct legate de acțiunile infractorului în comiterea unei infracțiuni formează elementele cheie pe baza cărora se vor construi seturile de întrebări.

Considerăm că, cunoașterea profundă și temeinica a metodologiei investigării diferitelor tipuri de infracțiuni ar contribui calitativ la procesul de alcătuire a bateriei de întrebări folosite în cadrul testării cu aplicarea poligrafului.

Există exemplu Japoniei, care a acceptat exclusiv metoda CIT, preluată de la americani, în calitate de metodă folosită la testările cu aplicarea poligrafului în țara sa. În mai 1971, Biroul de Investigații Criminale al Agenției Naționale de Poliție din Japonia a introdus primul standard la nivel național pentru testarea cu poligraful, care era obligatoriu în toată țara.

Cu toate că există diferențe între cele două metode, nu trebuie trecut cu vederea faptul că în domeniul detecției comportamentului simulat acestea au avut și au o contribuție semnificativă, deschizând căile spre probațiune și focalizând investigațiile criminalistice.

Considerăm că, metoda CIT este rezultativă la etapa aplicării poligrafului pentru stabilirea și/sau verificarea circumstanțelor săvârșirii infracțiunii în faza de urmărire penală. În activitatea specială de investigații este recomandabilă metoda CQT.

Practica aplicării în SUA arată că foarte des se aplică metoda de testare CQT, după care este aplicată metoda CIT. Metoda CQT ne permite să restrângem cercul de bănuți, iar metoda CIT ne permite să stabilim dacă persoana are cunoștințe despre detaliile infracțiunii.

În SUA nu există o părere unică cu privire la aplicarea poligrafului raportată la acuratețea, utilizarea și potențialul acestuia. Există un pluralism de opinii în acest context, opiniile fiind polarizate, având susținătorii săi în mediul academic, poligrafologi teoreticieni, specialiști poligrafologi practicieni, avocați, judecători etc.

Spre exemplu, în statul Arizona se impun o serie de condiții speciale, prin care se poate admite în cadrul unui proces penal rezultatele testării cu

aplicarea poligrafului. S-a demonstrat că poligraful a indicat corect vinovăția sau nevinovăția inculpatului în aproape 85-90% din totalitate cazurilor și că este un instrument util în soluționarea cauzelor penale care au ca obiect infracțiunile de furt, jaf sau verificarea declarațiilor martorilor. Teama sistemului procesual penale este ca, în cazul admiterii sale, atât judecătorul, cât și juriul din sistemul american să nu se ghideze în măsură determinantă de rezultatele acestuia, ci este nevoie, de fapt, să pună pe poziții de egalitate fiecare probă administrată în cauză.

Este important de remarcat faptul că la ora actuală există o scindare a atitudinii față de metodologia aplicării poligrafului. Există poziția față de metodele aplicate la testările poligraf ale poligrafologilor teoreticieni și a poligrafologilor practicieni.

Se atestă tendința simplificării procedurii testării cu aplicarea poligrafului la specialiștii practicieni, pe când specialiștii teoreticieni consideră că testările ar trebui să fie mult mai complexe.

Considerăm că, promovarea testărilor cu aplicarea poligrafului este influențată și de faptul că există industria producătoare a instrumentarului de detecție a comportamentului simulat. Lideri la acest capitol în SUA, precum și în lume sânt companiile: Lafayette și Axciton. În acest context susținem ideea, că instituțiile de aplicare a legii trebuie să se ghideze de aspectele științifice în domeniul respectiv, ignorând elementele de marketing.

Există păreri, precum că poligraful echivalează cu o știrbire adusă demnității persoanei, că aparatul în sine este afectogen, deoarece ar constitui un mijloc de intimidare care poate determina persoana să mărturisească fapte pe care altfel nu le-ar fi recunoscut. Toate aceste acuzații la adresa poligrafului sunt nefondate din punct de vedere științific, ele vehiculându-se doar în acele medii în care se cunoaște prea puțin sau aproape deloc valoarea tehnicii poligraf. În pofida acestei atitudini ostile pe care multe persoane o încearcă, testarea poligraf constituie în multe țări o practică obișnuită.

În Statele Unite ale Americii, testul poligraf se aplică în baza Legii privind testarea angajaților cu poligraful (The Employee Polygraph Protection Act of 1988), în cadrul investigațiilor penale, la acordarea accesului la informațiile secrete, în cadrul investigațiilor de contrainformații, în baza

clauzelor stipulate în contractul individual de muncă sau la inițiativa angajatului. Acordul persoanei de a fi supusă testului poligraf reprezintă o condiție esențială.

În SUA Judecătoria Supremă a stabilit încă în anul 1965 că obligarea subiectului să accepte testarea la poligraf se consideră încălcare a drepturilor constituționale ale acestuia. De aceea, testarea la poligraf se înfăptuiește doar cu consimțământul persoanei care urmează a fi testată, prezentat în formă scrisă și având autorizarea obligatorie a organelor care efectuează urmărirea penală. Totodată, în 32 state din SUA rezultatele obținute la testare sunt acceptate în calitate de probe în judecătorile de prima instanță, pe lângă alte probe care confirmă vinovăția sau nevinovăția acuzatului. În judecătorile de prima instanță, de asemenea sunt acceptate în calitate de probe și rezultatele testărilor care au fost efectuate cu acordul părților implicate în proces.

Examinarea reacțiilor psiho-fiziologice cu aplicarea poligrafului este utilizată în SUA și în procesul de selecție și promovare în organele polițienești, descoperindu-se că este extrem de utilă (eficientă) în identificarea unui risc ridicat pentru această profesie. Astfel, în urma unui studiu recent în patru state americane, (Ohio, Illinois, Maryland și Florida) s-a descoperit că din 3576 de angajați ai poliției, care au fost testați în vederea selecției de personal, 58% au fost identificați ca prezentând risc ridicat pentru aceasta meserie. Ulterior s-a descoperit implicarea lor în diverse fapte penale: tâlhărie, luare de mita, trafic de droguri, etc.

În perioada 2010 - 2017, poliția statului Phoenix, Arizona a efectuat 3.711 de teste poligraf a candidaților la funcțiile polițienești a statului. Dintre aceștia, în timpul sau după testare 96 de persoane au mărturisit că au săvârșit infracțiuni, inclusiv două cazuri de extorcare și patru cazuri de omor.

Spre exemplu, în FBI, numărul testărilor cu aplicarea poligrafului efectuate în 2003 a crescut cu 50% față de 2001-2002, iar în 2004 cu încă 25%. În total, din 2001 până în 2003, FBI a efectuat 27.426 de examinări poligraf, iar numai în 2004 au fost efectuate peste 10.000 de examinări.

Poligraful este utilizat pe scară largă de CIA, Serviciul Național de Informații și Agenția Națională de Securitate. În serviciile speciale se

asigură măsuri de informații și contrainformații, se efectuează screening-uri și investigații pentru stabilirea integrității personalului.

Doar în contextul „programei de apărare împotriva amenințărilor teroriste”, Ministerul Apărării SUA examinează anual peste 12000 persoane.

În 1966 a fost fondată Asociația Americană Poligraf - organizație profesională care există pentru a oferi instruire, elaborează metode și standarde ale testării cu aplicarea poligrafului, contribuie la creșterea profesională continuă a specialiștilor poligrafologi. APA este formată din experți și profesioniști de cea mai înaltă calitate în examinări poligraf, cercetători, care împărtășesc un angajament comun față de interesul public prin dezvoltarea și promovarea corectă a practicilor aplicării poligrafului, cu respectarea normelor științifice și etice. [4]

Asociația Americană Poligraf în 2019 a standardizat la nivel național procedura testării cu aplicarea poligrafului. [5]

La ora actuală în SUA:

Asociația Americană Poligraf (American Polygraph Association - APA), care în anul 1988 număra 1800 membri, actualmente are peste 3000 membri.

Există peste 30 școli de pregătire în domeniul poligraf, care contribuie, inclusiv, și la pregătirea specialiștilor pentru alte țări ale lumii.

Academia în Științe Juridice din SUA, (American Academy of Forensic Sciences) pregătește specialiști poligrafologi în cadrul cursurilor inițiale, având un program de 160 ore în grupe ce nu depășesc 15 persoane. Programele de perfecționare durează 4 săptămâni și se organizează în grupuri a câte 25 persoane cu un număr de 180 ore.

Absolvind cursurile inițiale, cursantul devine stagiar și are obligația să petreacă peste 200 teste tutelat de un poligrafolog experimentat, având obligația ca un număr de minim 25% din teste să fie direcționate în domeniul cercetării infracțiunilor.

Generalizând, conchidem că calitativ, testările cu aplicarea poligrafului la cercetarea infracțiunilor sau îmbunătățit considerabil în ultimele trei decenii și la ora actuală acest instrumentar poate fi considerat ca un mijloc eficient de investigare ce poate fi aplicat în cadrul procesului penal.

Pe măsura ce cercetările în domeniul aplicării poligrafului continuă, acesta va continua să arate noi performanțe. În acest context, considerăm că un mare potențial în perspectiva aplicabilității sale, la etapa urmăririi penale, o are metoda CIT-metodă care a demonstrat eficiența sa fiind folosită pe larg în Japonia.

Suștinem cu fermitate ideea că, poligraful reprezintă un mijloc de investigație și nu trebuie privit ca un mijloc de acuzare. De asemenea considerăm că, cel mai mare beneficiu al aplicării poligrafului în cadrul procesului penal încă nu a fost realizat.

Referințe bibliografice

1. C. Turner, *Detection scientifique du mensonge dans l'Armee Americane*, în (Revue Moderne de la Police, nr. 61, 1963) pg. 16
2. Gershon Ben-Shakhar and Eitan Elaad, "The Validity of Psychophysiological Detection of Information with the Guilty Knowledge Test: A Meta-Analytic Review," *Journal of Applied Psychology* 88, no.1 (February 2003): 131-151.
3. Makoto Nakayama, "Practical Use of the Concealed Information Test for Criminal Investigation in Japan," in *Handbook of Polygraph Testing*, ed. Murray Kleiner (London, UK: Academic Press, 2002): 49-86.
4. The American Polygraph Association (APA) is a professional association of polygraph examiners. It was established in 1966. It has about 3000 members. <https://www.polygraph.org/>
5. Apa standards of practice, adopted august 23, 2019
6. Ioan Bus – "Psihodetectia comportamentului simulat", Ed. Ingram, Cluj-Napoca, 2000.
7. Tudorel Butoi, Alexandru Butoi, Ioana-Theodora Butoi – "Psihologia comportamentului criminal-investigarea duplicitatii suspectilor in interogatoriul judiciar", Ed. Enmar, Bucuresti, 1999.
8. Tudorel Butoi – "Crima sub lupa detectorului de minciuni", Edit Press "Mihaela" S. R. L., Bucuresti, 1997.
9. Constantin Georgiade – "Originile magice ale minciunii si geneza gandirii", Imprimeria nationala, Bucuresti, 1938.
10. Mircea Miclea – "Stres si apărare psihica", Ed. Presa Univesitara Clujeana, Cluj-Napoca, 1997.
11. Андреева О. И. Проблемы психофизиологического исследования: криминалистический аспект // Вестн. Том. гос. ун-та. – 2014. – № 389. – С. 158–161.
12. Rev. "Time", articolul "The fine art of catering liars; a quick know-to-course for those who are frequently deceived", de John Leo, aprilie 22, 2000

Despre autori

Iurie ODAGIU

doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii
și managementul calității
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: criminalistic@gmail.com

Andrei LUNGU

doctorand,
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md